Čebele

Kranjska čebela (Apis mellifera carnica) je naša avtohtona čebelja pasma.
Imenujemo jo tudi kranjska sivka, saj je med štirimi glavnimi evropskimi pasmami najbolj siva Kranjska čebela prednjači pred drugimi pasmami čebel po nabiralni vnemi in s tem povezanim donosom medu je krotka kar olajša delo z njo, ima dobro razvit čistilni nagon in je odporna na razne bolezni.
Že sredi 19. stoletja so naši čebelarji začeli prodajati matice kranjske Čebele na tuje. Kupci so bili navdušeni nad njimi in kranjske čebele so prišle tako na vse celine sveta in marsikje izpodrinile druge pasme.
Čebele živijo v skupini, ki jo imenujemo družina. Njena duša je spolno zrela samica, matica, ki je v družini normalno samo ena. Razvoj matice, od jajčeca do odrasle živali, traja 16 dni. Mlado, nekaj dni staro matico oprašijo ali osemenijo troti. To se zgodi zunaj panja. ko se matica na svatbenem letu ali prahi spari z več troti. Seme trotov ima matica spravljeno v semenski vrečki, v kateri je nekaj milijonov semenčic.V celice satja odlaga jajčeca, ki jih ob prehodu skozi jajcevod oplodijo semenčice. Iz oplojenih jajčec se raz'vijejo čebele delavke ali pa matice. Matica lahko zalega tudi neoplojena jajčeca, iz katerih se razvijejo troti. Živi pet let ali več, vendar je navadno najbolj plodna prvi dve leti.
Čebele delavke so ženski osebki, ki imajo zakrnele spolne organe. Na višku razvoja spomladi jih je v družini do 80 000. Razvoj delavke od jajčeca do odrasle čebele traja 21 dni. Delavke opravljajo vsa dela, ki so potrebna za normalno delovanje celotne skupnosti. S starostjo se njihova opravila spreminjajo. Najprej čistijo celice, nato hranijo matico in ličinke v celicah, nato sodelujejo pri gradnji satovja in pri straženju vhoda v panj. Kasneje začnejo izletavati in prinašati v panj vodo, medičino, cvetni prah in po potrebi tudi smole nekaterih rastlin, ki jih v panju delavke primerno obdelajo in so nam znane pod imenom Propolis. Z njim prepojijo stene panja in zadelajo morebitne špranje. Vodo in medičino prenašajo delavke v razširjenem začetnem delu prebavne cevi, v medenem želodčku. Ko pridejo v panj, vsebino želodčka izbljujejo. Cvetni prah ali obnožnino in rastlinske smole prenašajo v koških, s tršimi dlačicami obdanem razširjenem delu zadnjih nog. Medičino delavke prestavljajo iz celice v celico in pri tem izhlapi odvečna voda. Tako nastane med. Življenjska doba delavk je odvisna od obsega dela, ki ga opravljajo. Tako spomladi in poleti, ko je veliko dela, živijo približno pet tednov tiste, ki se izležejo jeseni, pa prezimijo in živijo tudi do šest mesecev.
Samci v družini so troti. Razvijejo se iz neoplojenih jajčec, za celotni razvoj, od jajčeca do odrasle živali, pa je potrebno najmanj 24 dni. Pojavijo se spomladi, ko se v družini prebuja nagon po razmnoževanju, proti jeseni pa jim delavke izkazujejo vse manj gostoljubja in jih izženejo iz panjev. V družini je trotov od 500 do nekaj tisoč, njihova življenjska doba pa je okoli dva meseca.

V panju troti ne opravljajo del. Izletavajo v toplih dnevnih urah, sicer pa posedajo po satju in s svojimi telesi grejejo zalego. Prisotnost trotov v panju povečuje delovno vnemo delavk. Življenjska vloga trotov je opraševanje matic. Ob izletavanju se razgledujejo za mladimi,

neoprašenimi maticami, ki tedaj letajo na praho. Najhitrejši in najbolj spretni od njih se v zraku spolno združijo z njo in pri tem poginejo.
Naravno razmnoževanje čebeljih družin je rojenje. Ko je družina spomladi na višku razvoja, začne matica zalegati jajčeca v nekoliko večje celice, matičnike. ki so navadno na robu satja- Ličinke v njih, iz katerih se bodo razvile matice, so deležne prvovrstne hrane, matičnega mlečka. Matico delavke vedno bolj zanemarjajo, zato vse manj zalega, zadek ji začne plahneti in postaja bolj gibčna. Po osmih dneh se prva ličinka zabubi in matičnik zapre. To je znak za staro matico. Z delom delavk in trotov v lepem vremenu zleti iz panja nekaj časa kroži in sede na kakšno vejo v bližini. Čebele se zberejo okoli nje - in na veji visi roj. Čebelar ga ogrebe in z njim naseli prazen panj.

Po osmih dneh prileze iz matičnika prva matica in ob ugodnem vremenu družina spet roji: mlada matica odleti z delom delavk, v splošni zmedi v panju pa iz do tedaj zaprtih matičnikov pobegne še kakšna matica in se pridruži roju. Družina lahko roji še enkrat ali dvakrat. Matice v roju obračunajo med seboj in ostane najmočnejša, Kasneje, ko bo roj že v ustreznem domovanju, bo matica odletela na praho in začelo se bo življenje nove družine.

Janez *Gregori*